Lotat ja suomalainen yhteiskunta toisen maailmansodan jälkeen

Juho Wilska

VTM, FM

Väitöskirjatutkija

Poliittinen historia, Turun yliopisto

jmawil@utu.fi

Luennon kulku

- Lottajärjestön *perintö*
- Lotat vaikuttamassa sodanjälkeisessä yhteiskunnassa
- Lotat eri aloilla
- Lottien edunvalvonta sotien jälkeen
- Suhtautuminen lottiin ja muuttuu 1990-luvulle tultaessa

TURUN YLIOPISTO

Moninainen lottaperintö

- Perintö, kulttuuriperintö ja *heritage*
- Lottajärjestön omaisuutta siirtyi Suomen naisten huoltosäätiöön
- Pienemmässä mittakaavassa monelle taholle
- Lottakuppi jäi monelle muistoksi
  - Lakkautetulla järjestöllä yli 200 000 jäsentä
- Lottajärjestö jäi elämään myös osana sotavuosien kulttuuriperintöä
  - Keskustelussa voidaan nähdä kaari arvostetusta parjattuun ja kiitettyyn

TURUN YLIOPISTO

Sotaa seurasi *rauhankriisin* aika

- Lottahistoriaa alettiin koota varsin nopeasti
- Yksityiset lottien tapaamiset, joidenkin yksiköiden entiset lotat
- Lottien verkostoista on viitteitä
- 1944 perustettu Suomen Naisten Huoltosäätiö ja Työmaahuolto jatkoivat lottien työtä – taloudellisesti & aatteellisesti (Kinnunen, 2006)
  - Arki, lasten hoito, vuokra-asunnot, opinto-avustukset, työttömät lotat
  - Työmaahuollon voi nähdä jatkona toiminnalle, joka sai alkunsa SK:n muonittamista
  - White Lady

TURUN YLIOPISTO

Lotat sodan jälkeisinä vuosikymmeninä

- Lotat toimivat perheessään, työelämässä ja kansalaisjärjestöissä
  - Ruuhkavuodet, oma perhe
- Lottia päätyi myös valtakunnallisiin luottamustehtäviin
  - Kansanedustajia (e. Saara Forsius, koko, 1950–1970-l)
  - Ministereitä (e. Kyllikki Pohjala, kok, 1960-luvulla)
  - Porvarillisen puolen ensimmäisillä naisministereillä usein lottatausta
- Lottatoiminta oli yksi väylä, josta oli saanut osaamista luottamustehtäviin, johtamiseen ja toimintaan naisille miellettyjen alojen ulkopuolella
- Tutkijat eivät ole löytäneet viitteitä lotista ammattiyhdistysliikkeen tai vasemmistopuolueiden tehtävissä -> 1960-l ½ haastatelluista lotista mielsi kuuluvansa vasemmistoon

TURUN YLIOPISTO

Missä järjestöissä lotat toimivat sodan jälkeen?

- T. Kinnunen, lottamatrikkelit, M. Paavilainen, partioliikkeen aineistot
  - Muonittajat -> Maatalousnaiset & Martat
  - Lääkintälotat -> Suomen Punainen Risti
  - Mannerheimin Lastensuojeluliitto -> lottatyttötyössä mukana olleet aikuiset
  - Lottatytöt -> Partioliike (Martat)
  - Lisäksi veteraanityö, kristilliset yhteisöt ja seurakunnat
- Erona lottiin maanpuolustuksellisuus, yhteys suojeluskuntiin
- Lottatyttöjen kohdalla aikuisjärjestön puuttuminen, ”vaeltajaongelma”

TURUN YLIOPISTO

Veteraanien yhteisö ja edunvalvonta

- 1970 ensimmäiset rintamanaisten yhdistykset
  - Vertaistuelle oli tilausta (Kleemola, 2025)
- Naiset veteraanijärjestelmän (etuudet) piiriin 1978
- 1980 Rintamanaisten liitto
  - Perustamista olivat ajamassa lottataustaiset kansanedustajat Kerttu Hemmi ja Lea Sutinen
  - Kaikki lotat eivät voineet liittyä RNL:n – jäseninä myös muut rintamalla olleet naiset
  - Herätti politiikan huipulla pelkoja Neuvostoliiton reaktiosta
  - Sotaveteraaniliitto katsoi myös edustavansa kaikkia, oli huolissaan etuuksien pienenemisestä (Kleemola, 2025)
    - PJ G. Laatio (kok) oli myös kansanedustaja ja ehdolla samassa vaalipiirissä Hemmin (lib) kanssa
  - Myös Suomen naisten huoltosäätiö oli kriittinen: kuka saa edustaa lottia?

1990-luku ja *uuspatriotistinen käänne*

- Lottatyö paikallistasolla -> oli jatkunut aktiivisuutena muualla
- Lottajärjestöllä valtiollinen rooli suomalaisuuden edustajana -> oli päättynyt
  - Tuli osin takaisin
  - 1991 lottajuhla Finlandia-talossa, symbolinen käänne
- 1990-l suhtautuminen veteraaneihin ja sotaan muuttui myönteisemmäksi
- Myös lotat muisteluun sopivassa iässä -> historia lastenlapsille
  - Rakentuiko lottien historiakulttuuri isoäitien ja lastenlasten suhteelle?
  - Veteraanien ja lottien vaikenemiseen liittyy myyttisyyttä, tutkimus osoittaa asioista kuitenkin puhutun eri yhteyksissä
- Tähän aikaan sijoittuu myös Lottakodin ja -museon perustaminen

Lottien tukemisen rinnalle perinnetyö

- Lotta ja suojeluskuntatoimintaa esittelevä museo myös Seinäjoella
- 1992 Lottaperinne ry, perinneyhdistykset -> Suomen lottaperinneliitto
  - Historia, perinne, juhlat
  - 1993 Lottamuistomitali
  - Vuosituhannen vaihteessa Lottien Suomi -historiahanke
- 2004 SNHS -> Lotta Svärd säätiö

TURUN YLIOPISTO

Kirjallisuutta

- Tiina Kinnunen: Kiitetyt ja parjatut: lotat sodan jälkeen (2006)
- Olli Kleemola: Veteraanit ja suomalainen yhteiskunta: Vaikuttamistyö, arvostus, lainsäädäntö ja tuki 1940–2025 (2025)
- Marko Paavilainen: Aina valmiina! Partioliike Suomessa 1910–2010 (2010)

Get inspired.

TURUN YLIOPISTO